

פרשת "צו"

מאת דפנה שלו

בשבוע שעבר חברתנו ציפי הסבירה באופן נפלא את הצורך בתיאור הקרבת הקורבנות ומהותם, ולכן אנו יכולים השבוע לבחון היבט נוסף של הפרשה- האחים אהרון ומשה, שני השחקנים הראשיים בפרשה, חוץ מאלוהים כמובן.

אנו יכולים לראות שבפרשה שלנו מופיעות שלוש דמויות עיקריות: אלוהים, משה ואהרון. אלוהים אומר למשה מה אהרון צריך לעשות, וללבוש, איפה לעמוד ומה לאכול ועוד ועוד. בשביל מה צריך את התיווך הזה? למה אלוהים לא יכול לומר לאהרון ישירות מה לעשות, הרי הוא הכהן הגדול, נציג העם בפני ה'. אדם ישר ופעיל, בשביל מה צריך את משה כמתווך? התשובה לדעתי נעוצה בצורת החשיבה שמייצג כל אחד מהאחים.

פרוייד קבע שהאישיות הקבועה מתעצבת עד גיל 5-6 לפי סביבת הילדות שלנו ואחר כך לא ממש משתנים. בגיל צעיר מתגבש גרעין האישיות שנשאר יציב כל ימי חיינו. פרשת "צו" עוסקת במשה ואהרון הכהן הגדול. אפשר לבחון את הקביעה של פרוייד לפי שני האחים, המתוארים ארוכות בתורה. לשני האחים יש אולי את אותם הורים ופחות או יותר אותו מטען גנטי, אבל סביבת הילדות שלהם הייתה שונה לגמרי אחת מהשנייה.

אהרון, האח הבכור, גדל בבית עבדים. הוריו היו עבדים, הדודים שלו, השכנים שלו. כל מי שסביבו - עבדים. עובדים בעבודת פרך, סובלים מדיכוי וחסרי זכויות אדם. ולא רק- אלא אהרון עד לרצח המוני של התינוקות הזכרים הנזרקים

ליאור. איזו סביבה מלאת דיכוי, סבל וייאוש לגדול בה כילד. לכן אהרון פיתח אישיות צייתנית, פחדנית המוכנה לעשות הכל על מנת לרצות את הסביבה שלה ולהימנע מעונשים.

משה לעומת זאת, שאכן מזק ליאור, ולמרות שהיה ילד של עבדים וגם ידע זאת, עבר את ילדותו כנסיך מצרים, מוקף במשרתים וחי חיי מותרות בקרב שליטי ארץ מצרים. אנשים אלו היו אנשים חופשיים, שגורלם היה בידם והם שלטו בחייהם כבני חורין.

אפשר לבחון את האישיות של שני האחים לאור סיפורים ופסוקים רבים בתורה.

משה כבר כגבר צעיר, למרות שגדל וחי חיי מותרות, הוכיח את עצמו להיות בעל חוש צדק ומוסר עילאיים כאשר בא לעזרת עבד עברי המוכה על ידי מצרי. "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (שמות, יא) למרות היותו נסיך, משה ראה וידע כי העברים אחיו הם, והיה מוכן לסכן את חיי העושר שלו למען עשיית צדק, ואכן הוא נאלץ לברוח ממצריים לארץ לא מוכרת לו ולהפוך לרועה צאן.

משה לא רק אמיץ ומוסרי, אלא נשאר צנוע ועניו. כאשר ה' פונה אליו שיחזור למצרים להוציא את עם ישראל מעבדות, הוא מפקפק ביכולות שלו ושואל את ה' אם הוא בטוח שהוא רוצה למנות דווקא אותו למשימה. "מי אנוכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים" (שמות, יב) "לא איש דברים אנוכי גם מתמול גם משלשום" (שמות, ט) "הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה" (וארא, ל)

אהרון לעומת זאת מתגלה כבעל אישות אחרת לגמרי. כבר מתחילת סיפור יציאת מצרים, תפקידו של אהרון הוא לשמש קול למשה. כלומר לאהרון אין

קול משלו, אין לו דעה או עמדה. הוא מדברר את משה. גם כשבניו נדב ואביהוא עולים באש, אהרון שותק. "וידם אהרון" שמיני, פסוק ג.

ואם אהרון כבר מדבר, אז הוא מביע זלזול באשה הכושית של משה.

הוא גם "זקוק" למלבושים מפוארים כדי להדגיש את מעמדו הרם החדש, ולהקמת שושלת של בנים ממשיכי דרכו ככוהנים. אין אנו יודעים דבר על מלבושיו של משה או על מעשי בניו, ועדיין הוא ללא ספק גיבור-העל של הסיפור.

את שיא השוני בין האחים אפשר לראות בפרשת עגל הזהב.

"כהן ונביא" הוא מאמר ידוע של אשר צבי גינצברג, אחד העם, המציג שני טיפוסים של מנהיגות. יש להניח שכאשר אחד העם כתב את מאמרו הוא ראה את משה כמייצג את דמות המנהיג "הנביא" ואת אהרון כמייצג את דמות המנהיג "הכהן".

הנביא הוא מנהיג המפעיל את כל הכוח החברתי שברשותו במטרה להזיז את החברה לכיוון הצדק והמוסר המוחלטים לפי השקפתו. הכיוון הוא תמיד למה שהוא מכיר כמוסרי ביותר.

המנהיג הכהן מכוון את כוחו לפי הכיוון שבו הולכת החברה באותו רגע נתון. לאן שנושבת רוח דעת הקהל, לשם מכוון המנהיג הכהן. כאשר דעת הקהל משתנה, כך גם עמדתו של הכהן משתנה בהתאם.

משה, המייצג בתורה את האדם בן החורין, המקבל החלטות בעצמו ולוקח אחריות על חייו ונשאר נאמן לאמת ולצדק לא חשוב מה קורה בסביבה, עולה להר סיני לכתוב את היסודות לקוד המוסרי של עם הסגולה.

לכן כאשר הוא יורד חזרה לעם עם עשרת הדיברות- הקוד המוסרי העליון, ורואה את עגל הזהב, הוא מנפץ אותם בכעס ומוכיח את העם.

אהרון נשאר למטה עם העם וממשיך לשתוק גם כאשר העם מתמרמר נגד ה' ודורש פיתרון בדמות עגל הזהב. אהרון מחריש כל כך שהעם אומר לו "קום" ! ואז מה עושה אהרון? מוכיח את העם על בגידתו בה? לא , הוא נכנע לאספסוף ברצונו להישאר מנהיג פופולרי בקרב העם ומתכנן לפרטי פרטים ומוציא לפועל את בניית עגל הזהב: הוא פוקד לאסוף נזמי זהב, הוא חורט את העגל ובונה את המזבח. (כי תשא, א-ו)

אהרון מייצג בתורה את העבד, העבד לסביבה, לרצונות של אחרים, לוותר על האחריות האישית על החיים. הוא עושה את רצון העם גם אם זה לא הדבר הנכון לעשותו וגם לא לטובת העם.

סיפור האחים משה ואהרון הוא דרכה של התורה להעביר את מסר חשוב לגבי צורת החשיבה הראויה והמנהיגות הרצויה- המסר שמופיע בצו הראשון של ה' כלפי העם- הדיבר הראשון.

וכי מהו הדיבר הראשון?

קודם כל, אנחנו יכולים להסיק שהדיבר הראשון הוא החשוב ביותר ולכן הוא מופיע ראשון. כמו כן, עשרת הדיברות מופיעות פעמיים במקרא ובשתיהן הדיבר הראשון כתוב באותן מילים ממש. מכאן אנחנו יכולים להסיק שכל מילה היא חשובה ויש לה משמעות ולכן היא מופיעה פעמיים בטקסט.

"אנוכי ה' אלוהיך אשר הוצאתי אותך מארץ מצרים, מבית עבדים"

זה מה שחשוב בה? שהוציא אותנו ממצרים?

מה עם בריאת העולם? בריאת האדם? המבול? למה דווקא יציאת מצרים?

כי ה' הוציא אותך **מבית עבדים**. מטאפורה לחשיבה של עבד שאותה מייצג אהרון. בלי קול משלך, בלי עמדה, להיות חלק מהעדר, לרצות אחרים, לחפש מישהו נחות ממך לזלזל בו.

ואם הוציא אותך מבית עבדים, המשמעות היא שכעת אתה בן חורין, כפי שמייצג משה. אתה חופשי לקבל החלטות ואחריות על חייך, ולדבוק בחיי אמת וצדק ומוסר גם אם הסביבה לוחצת עליך לעשות אחרת. אתה חופשי לומר "לא" זו מהות האלוהות והאלוהים, ולכן רק משה שגדל וחושב כבן חורין יכול לגאול את עם ישראל. ורק חשיבה של בן חורין יכולה לגאול אותנו.

כמו שחשיבתן העצמאית של שפרה ופועה שלא עשו כדברי פרעה והרגו את התינוקות הזכרים, וכמו שיוכבד ומרים העזו להחביא את משה ולשלוח אותו בתיבה ובתעוזה רבה לגשת לנסיכה המצרית בהצעה להניק אותו, ובעיקר כפי שבתיה בת פרעה, ידעה גם ידעה שמדובר בתינוק עברי שאביה פרעה ציווה להרגו, החליטה לאמץ את משה בגבורה רבה! מתוך תחושת מוסריות וצדק נעלים, לא יכלה הנסיכה המצרית לתת לתינוק חף מפשע למות ביאור והחליטה להצילו למרות שהדבר עלול לעלות לה בחייה. אין פלא שמשה גדל להיות גבר מוסרי ואמיץ. ראו איזו אישה ילדה אותו ואיזו אישה גידלה אותו. רק אדם שכזה יכול להציל את עם ישראל.

בעיניי, כל מהות היהדות סובבת כולה סביב רעיון החשיבה העצמאית ולקחת האחריות על החיים כפי שהדבר בא לידי ביטוי בעשרת הדיברות ובסיפור יציאת מצרים.

אז עכשיו במציאות המטורפת של היום, כאשר הפוליטיקה נגועה בשחיתות ופופוליזם, ומופעל לחץ על התקשורת, וקיימת הדרת נשים, והסתה נגד ערבים ונגד חרדים, והרשות החברתיות והמידע הזורם מכל אתר וערוץ...זה הזמן לחשוב כאדם חופשי ולא כעבד ללא דעה ועמדה. זה הזמן להתייחס לרצון ולא לריצון. לטפח מנהיגות מוסרית "נביאית" המובילה את העם להתנהלות מוסרית וערכית, ולא נשרכת אחר רצונות רגעיים של בוחרים פוטנציאליים.

שבת שלום